

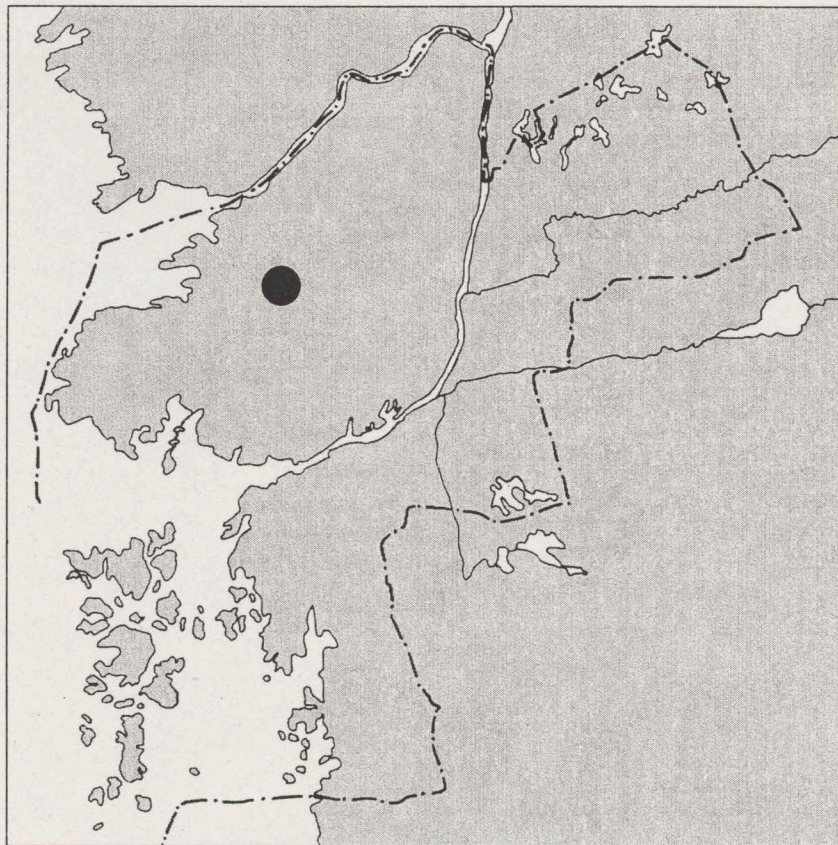
Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 2000:5

Rapport

över arkeologisk förundersökning
i Göteborgs kommun 2000

Björlanda socken nr 356
Boplats

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK
Arkiv. Ark. Gbg Kom.

RAPPORT ÖVER ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING. GÖTEBORGS KOMMUN, BJÖRLANDA SOCKEN, BJ 356 – BOPLATS.

På uppdrag av Göteborgs Fastighetskontor utförde Göteborgs Stadsmuseum en arkeologisk förundersökning av fastigheten Östergärde 2:2 m.fl i Björlanda socken. Orsaken till förundersökningen var en exploatering inför en galoppbana som skulle påverka fornlämningen Bj 356. Förundersökningen resulterade i fyndkontexter som inte tidigare var kända och sammantaget uppfyllde området kriterierna för en stenåldersboplats. Den tidigare bedömningen om att området endast utgjort en fyndplats reviderades därvidlag.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr: 220-47888-2000
Uppdragsgivare: Göteborgs Fastighetskontor
Läge: Östergärde 2:2 m.fl. och Lexby 2:5 m.fl. (Fig.1-2)
Ekonomisk karta: 7B 2d
Göteborgs kommuns kartblad: 5038
Koordinater i rikets nät: X 64110,0 / Y 1266,3
Grävningssorsak: Galoppbana
Grävningstinstitution: Göteborgs Stadsmuseum
Grävningstid: 2000-11-10 – 2000-11-15
Undersökt yta: 250 kvm
Antal arkeologitimmar i fält: 64
Antal grovarbetstimmar: 0
Antal maskintimmar: 32
Platsledare: Ulf Ragnesten
Fyndens förvaringsplats: Göteborgs Stadsmuseum
Fynd som kasserats efter dokumentation: Övrig flinta
Preliminär datering: Stenålder.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Det förundersökta fornlämningsområdet är beläget i ett stort öppet fullåkerslandskap som sträcker sig från Björlandavägen i S ca 2 km i N riktning, med skiftande bredd i V riktning. Åkerlandskapet kantas av skogsklädda bergsimpediment i alla riktningar förutom i NV där en väg avgränsar området mot flygfältet Säve depå. Fullåkerslandskapet är beläget ca 18-20 m över havet. Markens beskaffenhet skiftade väsentligt på sina ställen, vilket medförde att vissa delar var ordentligt sankt. Karaktäristiskt för området var även ett rikt djurliv; älg, rådjur, rovfågel samt vadare iaktogs under förundersökningens gång.

Närområdet kring fornlämningen Bj 356 består av ett flackt bergsområde som sluttar i SV riktning och mynnar ut i fullåkerslandskapet. Området är beläget ca 20-22 m över havet, 300 m V om Norrleden och ca 1,1 km N om Björlanda vägen (Fig 1). Mellan undersökningsområdet och Norrleden i Ö finns en större skogsplantering. Fornlämningsområdet består av flera äldre igenvuxna åkerpartier som avgränsas i N av en stengårdsgård och i Ö samt V av två mindre bergspartier. På området växer en del mindre träd såsom björk, tall och gran. Platsen uppvisade även en del rester efter torpbebyggelse. Fornlämningsområdet Bj 356 är sedan tidigare klassificerat som fyndplats för kärnyxa.

Det undersökta området ingår i en mycket fornlämningsrik miljö med närhet till järnåldersboplats, stensättningar och grav- och boplatskomplex med dateringar från äldre bronsålder, förromersk järnålder samt vikingatid (Fig.3, Se även Andersson 1972: 129ff, Ragnesten 1992).

UNDERSÖKNINGSMETOD

Området undersöktes genom att provschakt öppnades med en grävmaskin utrustad med planskopa. Schakten placerades med hänsyn till terrängen och till de fynd som tidigare dokumenterats på Bj 356. Motivet bakom denna placering var att försöka kartlägga och avgränsa ytor med förhistoriska lämningar. Schaktens längd och bredd varierade (Fig.3). Om anläggningar eller fynd påträffades så utvidgades schakten i fyndens riktning. Vidare tillämpades fingrävning för hand på de platser där anläggningar eller fynd påträffades.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Beskrivningen är uppdelad i två delar och börjar med en sammanfattande redogörelse över fornlämningsområdet Bj 356. Sammanfattningen efterföljs av en mer detaljerad beskrivning över de iakttagelser som gjordes i de olika schakten.

De schakt som öppnades på åkern SV om markeringen för fyndplatsen uppvisade få fynd av aktivitet. Emellertid iaktogs en lertäktsgröp och enstaka fynd av flitavslag (Se nedan schakt 1-3, 14). Fler fynd påträffades på det uppodlade och tidigare bebyggda bergs- och åkerpartiet åt NÖ. Markstratigrafin var emellertid ordentligt påverkad av senare tids jordbruk- och bebyggelseverksamhet (Se nedan schakt 4-13,15).

De schakt som öppnades i sadelläget mellan två bergspartier längst i N gav klara indikationer på förhistorisk aktivitet. Området utgjordes av en terrass som sluttade mot en liten åker i N, väl avgränsad i V och Ö av bergspartier. Rikligt med flintavslag och ett tunt kulturlager påträffades i samma schakt. Terrasspartiet har såldes disponerats som aktivitetsyta eller boplats under förhistorien. (Fig.3)

Nedan följer en detaljerad beskrivning över de iakttagelser som gjordes i de olika schakten.

Schakt 1

Drogs ca 30 m i VSV riktning på åkermarken nedanför fornlämningsområdet.(Fig 3)

0- 25 cm Åkermark, humus

25-35 Mjåla

35- Lera

Fynd: Ca 15 m i V riktning påträffades två flintavslag. Ca 16 m i samma riktning, i övergångsskiktet mellan humus och mjåla, påträffades en gröp med mörkfärgat innehåll. Den var ca 1,7 m i diametern och 1 m djup. Den tolkades som en lertäktsgröp.

Schakt 2

Drogs ca 4 m i VSV riktning. Ca 15 m VSV om schakt 1 (Fig.3)

0- 25 cm Åkermark, humus

25- Mjåla, lera

Fynd: Fyndtomt

Schakt 3

Drogs ca 8 m i V riktning. Ca 30 m VSV om schakt 2 (Fig.3).

0- 25 cm Åkermark, humus

25- Mjåla, lera

Fynd: Fyndtomt

Schakt 4

Drogs ca 4 m i SV riktning 2 m S om stengärdsgård i N (Fig.3).

0- 10 cm Förna, humus
10-30 Mörk ,fet matjord
30- Grusig mo
Fynd: Flintavslag

Schakt 5

Drogs ca 4 m i S riktning 12 m S om stengärdesgård i N (Fig.3).

0- 10 cm Förna, humus
10-30 Mörk ,fet matjord
30- Mjäla
Fynd: Flintavslag

Schakt 6

Drogs ca 4 m i SV riktning (Fig.3).

0- 10 cm Förna, humus
10-30 Mörk ,fet matjord
30- Mjäla
Fynd: Flintavslag

Schakt 7

Drogs ca 4 m i V riktning nedanför bergparti i Ö (Fig.3).

0- 40 cm Förna, humus
40- Mjäla
Fynd: Fyndtomt

Schakt 8

Drogs ca 4 m i V riktning i mitten på den tidigare delvis bebyggda uppodlade ytan (Fig.3).

0- 30 cm Förna, humus
40- Mjäla
Fynd: Flintavslag

Schakt 9

Drogs ca 5 m i Ö riktning (Fig.3).

0- 30 cm Förna, humus
30 Mjäla
Fynd: Rikligt med flinta

Schakt 10

Drogs ca 2m i SÖ riktning (Fig.3).

0- 30 cm Påförda, omrörda lager
30- Berghäll
Fynd: Fyndtomt

Schakt 11

Drogs ca 2m i SÖ riktning (Fig.3).

0- 30 cm Humus
30- Mjäla
Fynd: Fyndtomt

Schakt 12

Drogs ca 3m i SV riktning i det uppodlade området (Fig.3).

0- 30 cm Humus
30- Mjäla
Fynd: Fyndtomt

Schakt 13

Drogs ca 3m i SV riktning i det uppodlade området (Fig.3).

0- 30 cm Humus
30- Mjäla
Fynd: Fyndtomt

Schakt 14

Drogs ca 22 m i SV riktning, på åkermarken nedanför markeringen för fyndplatsen (Fig.3).

0- 25 cm	Åkermark, humus
25-35	Mjäla
35-	Lera
Fynd:	Fyndtomt

Schakt 15

Drogs ca 5 m i V riktning, längst i V invid ett skogbevuxet parti på fornlämningsområdet (Fig.3).

0- 25 cm	Åkermark, humus
25-35	Mjäla
35-	Lera
Fynd:	Fyndtomt

Schakt 16

Drogs på fornlämningsområdets nordligaste del, ca 15 m. Sadelparti, terrass bestående av sluttande åker mot N, väl avgränsad i V och Ö av bergspartier (Fig.3).

0- 20 cm	Humus
20-25	Kulturlager
25-	Grov mo, grus
Fynd:	Rikligt med flintavslag samt kulturlager

Schakt 17

Drogs på fornlämningsområdets nordligaste del ca m nedanför schakt 16 (Fig.3).

0- 20 cm	Åkermark, humus
20-25	Kulturlager
25-	Grov mo, grus
Fynd:	Rikligt med flintavslag samt kulturlager

Schakt 18

Drogs på fornlämningsområdets nordligaste del ca 5 m SV om schakt 16 (Fig.3).

0- 20 cm	Åkermark, humus
25-30	Grov mo, grus
30-	Grov mo, grus
Fynd:	Flintavslag

FYNDBESKRIVNING

Majoriteten av flintan utgjordes av bitar som inte påverkats av den postglaciala transgressionen. Det fanns dock en mindre del vitpatinerad och svallat material. Redskapen bestod av en övrig kärna, ett fragment av en mikrospånskärna, ett avslag med restusch samt ett spån med retusch.

Sammantaget uppvisade den slagna flintan ett relativt enhetligt utseende, som indikerade att den kan ha producerats under senmesolitisk alternativt tidig neolitisk tid. Beträffande den övriga flintan utgjordes denna till större delen av bearbetade bitar och någon enstaka vitpatinerad och svallad. Den övriga flintan kasserades efter dokumentationen.

Flintan har sorterats utifrån ”Sorteringsschema för flinta” (Andersson m.fl. 1978)

TOLKNING OCH DATERING

Undersökningen av området kring Bj 356 resulterade i en relativt klar kronologisk kartläggning och spatial avgränsning av den förhistorisk aktivitet som än gång ägt rum vid platsen. Åkerpartiet SV och S om markeringen för fyndplatsen uppvisade få fynd. Emellertid iaktogs där en lertäktsgröp och enstaka fynd av flintavslag i ett av schakten. Utifrån topografisk och markstratigrafisk bemärkelse är det ytterst osäkert att relatera dessa fynd med de fynd som gjordes något längre norrut. Detta eftersom det södra åkerpartiet är beläget 1-2

m lägre än fornlämningsområdet i N och de marina avlagringarna, i form av lera, framträdde på en betydligt ytligare nivå i söder.

På det tidigare bebyggda bergspartiet invid det nordligare åkerpartiet påträffades en del flinta. Sammantaget iakttogs dock relativt få fynd. Detta kan delvis förklaras av markförhållandena. Markstratigrafin uppvisade omrörda och påförda lager från senare tids jordbruks- och bebyggelseverksamhet. Dessa förutsättningar försvårade tolknings- och dateringsarbetet. Emellertid påträffades enstaka redskap såsom en mikrospånskärna och en del vitpatinerade avslag. I relation till det tidigare lösfyndet av en kärnyxa samt områdets höjd över havet tolkades det som att fynden producerats under senmesolitisk tid.

Det sadelläge som undersöktes längst i N var beläget ca 24 m över havet och uppvisade den största fyndkoncentrationen på hela fornlämningsområdet (Fig.4). Rikligt med flintavslag, ett patinerat spån med retusch och ett tunt kulturlager påvisade på ett konkret sätt att området disponerats som aktivitetsyta under stenåldern. De påträffade fynden utgjordes till större delen av avslag som inte påverkats av den postglaciala transgressionen. Topografin på den aktuella platsen talar även för detta. Området kan ha utgjort en strandbunden lokal som utnyttjats för jakt, insamling eller någon form av odlingsverksamhet och tagits i anspråk någon gång under senmesolitisk tid. (Fig.4)

Genom att tolka de påträffade fynden i relation till tidigare fynd, topografi samt markstratigrafi kan sammantaget området klassificeras som en stenåldersboplats som tidigast tagits i bruk under senmesolitikum (Påsse 1988:74ff). Inga konkreta fynd eller anläggningar gjordes som kunde påvisa ett permanent boende. Under senmesolitikum kan området ha utgjort en udde eller ett näs som stack ut i en större havsvik. Stenåldersmänniskan kan således ha utnyttjat området säsongvis för jakt och insamling av marina resurser.

LITTERATUR

Andersson, Stina, 1972. Östergärde Göteborg. Grav- och boplatskomplex delundersökt Bronsålder/förromerskjärnålder/vikingatid. *Fyndrapporter 1972*, sid 129-195. Red Kaelas, Lili. Göteborgs stads servicekontor, Tryckericentralen.

Andersson, Stina, 1978. Östergärde Göteborg. Sorteringsschema för flinta. *Fyndrapporter 1978* Red Kaelas, Lili. Göteborgs stads servicekontor, Tryckericentralen.

Påsse, Tore, 1988. Stranden. *Fångtsfolk för 8000 år sedan*, sid. 74-77. Red. Andersson, Stina m.fl. Göteborgs arkeologiska museum 1988.

Ragnesten, Ulf 1990. *Rapport över arkeologisk förundersökning för västgas II 1988*. Göteborgs arkeologiska museum 1990.

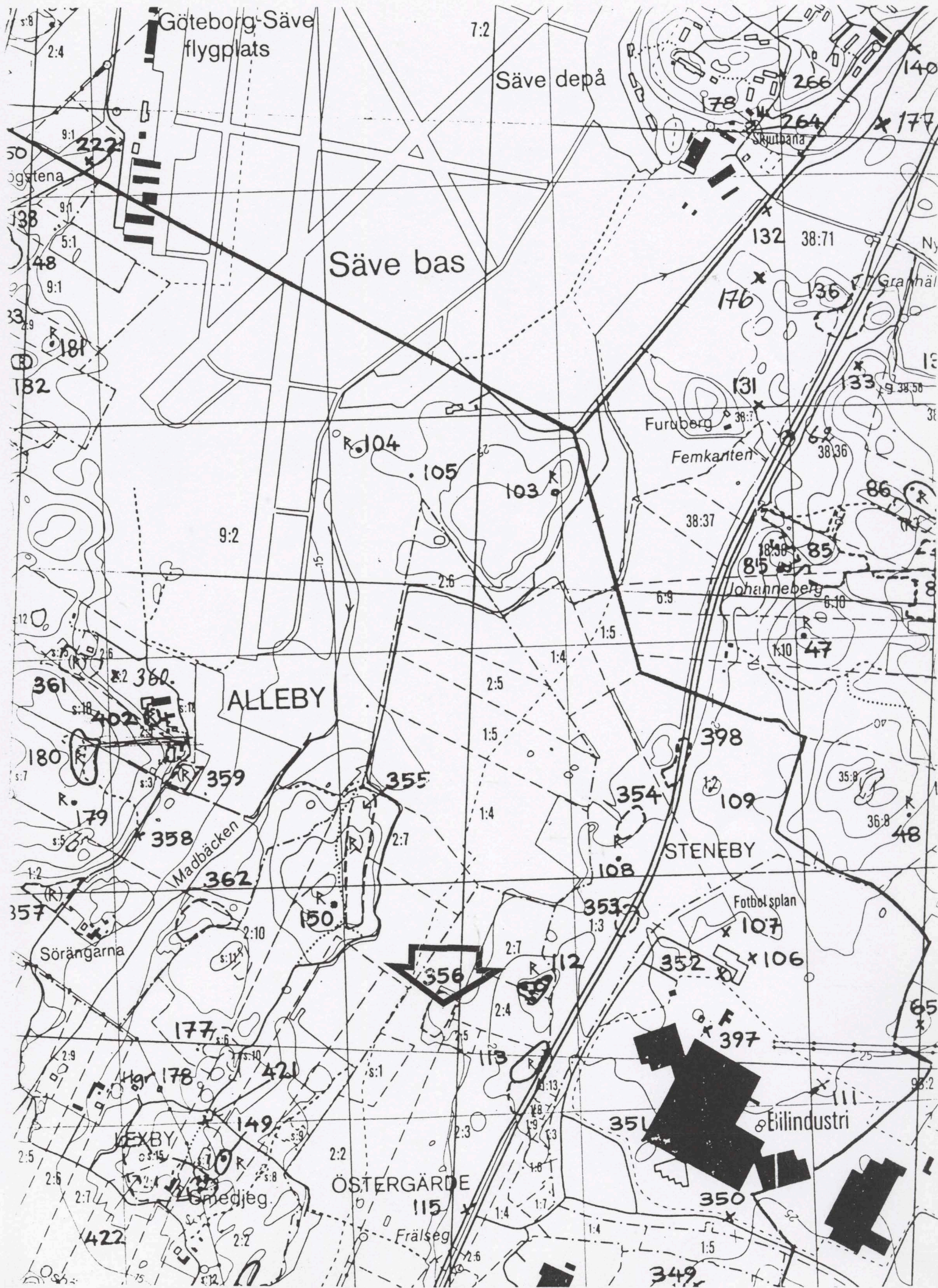

Fig 2. Det undersökta området markerat med pil på den ekonomiska kartan.
Skala 1:10 000

Fig.3. Fornlämningen Bj356:s utbredning samt schaktens placering på det undersökta området. Skala 1:2000

Fig.4. Foto från N över det sadelläge där kulturlagret påträffades.

Fyndtabell för flinta

GSMA 000027	Fyndenhet	Redskap och kärnor	Avslag		Övr flinta	
			st	g	st	g
:1-2	F1	Övrig kärna, 1 st, 83g	1	5		
:3	Schakt 1		3	29		
	Schakt 5				1	36
:4	Schakt 6		1	14	1	14
	Schakt 8				1	38
:5-6	Schakt 9	Fragm,mikrospånkärna B ? 1st, 8g	6	78	5	15
:7-8	Schakt 11	Avslag m restusch,1st, 7g	1	8		
:9	Schakt 16		8	113		
:10-11	Schakt 17	Spån m restusch,1st, 5g	3	11	2	75
:12	Schakt 18		2	11	1	7

Göteborgs Stadsmuseum

Arkeologiska undersökningar i Göteborgs kommun – rapport

Författare: Johan Ling

Redaktion: Ulf Ragnesten
Johan Ling

Adress och telefon:

Göteborgs Stadsmuseum, enheten för natur- och kulturmiljövård

Norra Hamngatan 12, 411 14 GÖTEBORG

tel. 031-61 25 82, 61 29 60

fax: 031-774 03 58

E-mail: ragnesten@gbg.stadsmuseum.se och m.larsson@gbg.stadsmuseum.se

hemsida: www.gbg.stadsmuseum.se

Göteborg i januari 2001